

O'ZBEKISTON BANK TIZIMIDA JINOIY DAROMADLARNI LEGALLASHTIRISHGA QARSHI KURASHISH AMALIYOTINI BAHOLASH

Bank-moliya akademiyasi tinglovchisi

Mo'ydinov Fazliddin Azimovich

e-mail: fazliddin5995net@gmail.com

Annotatsiya: So'nggi yillarda O'zbekiston bank tizimida jinoiy daromadlarni legallashtirishga qarshi kurashish nazorat qiluvchi organlar, moliya institutlari, huquqni muhofaza qiluvchi organlarning alohida e'tiborida bo'lmoqda. Jinoiy daromadlarni legallashtirish, terrorizmni moliyalashtirish va ommaviy qirg'in qurollarining tarqalishi moliyaviy tizimlarning barqarorligi va yaxlitligiga bevosita ta'sir ko'rsatadigan jiddiy global muammolardir. Ushbu tezis bank tizimidagi jinoiy daromadlarni legallashtirishga qarshi kurashish amaliyotlarini tahlil qilinadi.

Kirish

O'zbekiston bank sektorida jinoiy daromadlarni legallashtirishga qarshi kurashning asosiy jihatlaridan biri moliyaviy institutlar rioya qilishi kerak bo'lgan mustahkam me'yoriy-huquqiy hujjatlar va tartiblarni o'rnatishdan iborat. O'zbekiston Markaziy banki jinoiy faoliyatdan olingan daromadlarni legallashtirish va terrorizmni moliyalashtirish faoliyatining oldini olish maqsadida banklar amal qilishi kerak bo'lgan ko'rsatmalar va standartlarni belgilashda hal qiluvchi rol o'ynamoqda. Hisobot talablarini belgilash, risklarni baholash va bank xodimlarini o'qitish orqali Markaziy bank bank sektorida umumiy muvofiqlik madaniyatini oshirishda muhim rol o'ynadi. Bundan tashqari, O'zbekiston hukumati jinoiy faoliyatdan olingan daromadlarni legallashtirish va terrorizmni moliyalashtirishga qarshi kurashni kuchaytirish uchun xalqaro tashkilotlar va boshqa davlatlar bilan hamkorlik qilish choralarini ko'rdi. O'zaro huquqiy yordam shartnomalari va axborot almashish mexanizmlari orqali O'zbekiston o'z bank tizimi orqali o'tadigan noqonuniy moliyaviy oqimlarni yaxshiroq kuzatib borishi va ularga barham berishi mumkin. Ushbu xalqaro hamkorlik jinoyatchilar tomonidan pul yuvish va terrorchilik faoliyatini moliyalashtirishda qo'llaniladigan tobora murakkab usullarga qarshi kurashda muhim ahamiyatga ega.

Jinoyatchilarni moliyaviy tizimga noqonuniy mablag'larni integratsiya qilishdan to'xtatish uchun jinoiy daromadlarni legallashtirishga qarshi kurash (AML) siyosati o'rnatiladi. Jinoiy daromadlarni legallashtirish sxemalari giyohvand moddalar savdosi va terrorizm kabi noqonuniy faoliyat natijasida olingan pullarning manbasini va egaligini yashirish uchun ishlatiladi. Banklar va boshqa moliya institutlari pul yuvish

faoliyatini qo'llab-quvvatlamasliklarini ta'minlash uchun qonuniy ravishda AML qoidalariga rioya qilishlari shart.

Pul yuvish - bu noqonuniy yo'l bilan olingan mablag'larni ("iflos pul") qonuniy ko'rinishga keltirish jarayoni. Noqonuniy mablag'lar birinchi navbatda qonuniy moliyaviy tizimga haqiqiy manbasini yashirish uchun kiritiladi. Harom pullar ko'pincha pulni qonuniylashtirish uchun banklar, sug'urta firmalari, ko'chmas mulk va investitsiya brokerlari kabi moliyaviy xizmatlar tashkilotlari orqali o'tkaziladi. Pul yuvish bilan shug'ullanuvchilar, shuningdek, shubha tug'dirmaslik uchun naqd pullarni kichik-kichik miqdorda depozitga qo'yishadi yoki chet davlatlarga yashirincha pul olib kirishadi.

Ushbu bir nechta tranzaksiyalar orqali iflos pullar toza ko'rinadi va moliyaviy tizimga birlashtiriladi. Jinoyatchilar qonuniy hisobvaraqlardan olingan pullarni olib, terrorizm, uyushgan jinoyatchilik, giyohvand moddalar savdosi, odam savdosi yoki terrorizmni moliyalashtirishga yo'naltirishlari mumkin. Banklar moliya sohasidagi eng yirik institutlar qatoriga kiradi. Butun dunyo bo'ylab banklar kun davomida millionlab tranzaksiyalarga vositachilik qilgani uchun, bu muassasalar moliyaviy jinoyatlar xavfi yuqori. Darhaqiqat, jinoiy tashkilotlar pul yuvish faoliyatini banklar va boshqa moliya institutlari orqali amalga oshiradilar.

Banklar jinoiy daromadlarni legallashtirishga qarshi kurash bo'yicha qonun hujjatlariga muvofiqlik dasturi bilan shug'ullanishi kerak bo'lgan to'rtta asosiy yo'nalish mavjud:

- Mijozingizni bilish (KYC)
- Mijozlarni tekshirish (CDD)
- Mijoz va tranzaksiyalarni tekshirish
- Shubhali faoliyat haqida xabar berish

Aaholi, bank xodimlari va boshqa manfaatdor tomonlarning jinoiy faoliyatdan olingan daromadlarni legallashtirish va terrorizmni moliyalashtirish oqibatlari to'g'risida xabardorligini oshirish ushbu noqonuniy xatti-harakatlarning oldini olishda muhim ahamiyatga ega. Moliyaviy jinoyatlar bilan bog'liq xavflar bo'yicha o'quv dasturlari, seminarlar va treninglar bank sohasida rioya qilish va hushyorlik madaniyatini shakllantirishga yordam beradi. Kuchli axloqiy asosni targ'ib qilish va shubhali operatsiyalar to'g'risida hisobot berishni rag'batlantirish orqali bank sektori jinoiy daromadlarni legallashtirishga qarshi kurashda umumiy sa'y-harakatlarga samarali hissa qo'shishi mumkin.

Xulosa qilib aytganda, O'zbekiston bank tizimida jinoiy daromadlarni legallashtirishga qarshi kurashish amaliyoti ko'p qirrali va doimiy jarayon bo'lib, turli manfaatdor tomonlarning kelishilgan sa'y-harakatlarini talab qiladi. Qattiq tartib-qoidalarni amalga oshirish, xalqaro hamkorlikni rivojlantirish, qonunlar ijrosini ta'minlash va xabardorlikni oshirish orqali O'zbekiston o'z moliyaviy tizimini himoya

qilish va jahon moliya tizimining yaxlitligini saqlash uchun jinoiy daromadlarni legallashtirishga va terrorizmni moliyalashtirishga qarshi kurash rejimini kuchaytirishi mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Raximov, N. (2022). O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA JINOIY FAOLIYATDAN OLINGAN DAROMADLARNI LEGALLASHTIRISHGA QARSHI KURASHISH TO‘G‘RISIDAGI QONUN HUJJATLARI. Евразийский журнал академических исследований, 2(13), 30-37.
2. Rauf o‘g‘li, X. M., & Sirojiddin, M. (2023). O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA TIJORAT BANKLARINI TASHKIL ETISHNING HUQUQIY ASOSLARI. TADQIQOTLAR. UZ, 26(2), 47-49.
3. Sh, R. M., Obidov, B. X., Suyunov, K., & Odilov, O. (2023). KIBERXAVFSIZLIKDA KIBERJINOYAT TUSHUNCHASI VA STATISTIKASI. Innovative Development in Educational Activities, 2(20), 4-13.
4. Axrorjon o‘g‘li, IA, & Nurali o‘g‘li, AJ (2024). DAVLAT BYUDJETINING ILMIY TADQIQOTLARGA AJRATAYOTGAN MABLAG 'LARI TAHLILI: XORIJ VA MILLIY TAJRIBA. TADQIQOTLAR. UZ , 33 (1), 186-193.
5. Xakimovna, A. M., & Nurali o‘g‘li, AJ (2024). YASHIRIN IQTISODIYOT VA MAMLAKATDA UNI KAMAYTIRISH YO‘LLARI. Ta'lim innovatsiyasi va integratsiyasi , 17 (1), 42-46.